Identitatea scriitorului în contextul diasporei

Flavia COSMA*

Key-words: *immigrant*, *poetry*, *festivals*

In calitate de refugiat politic în Canada (mai 1976, după ce am petrecut aproape doi ani prin diverse lagăre pentru refugiaţi şi locuri de tranziţie), şi după multe peripeţii şi zbateri în căutarea unor răspunsuri satisfăcătoare, am ajuns, în sfârşit, la o concluzie, care nu-i nici pe departe definitivă:

Pentru un scriitor, poet, artist sau compozitor, lumea sa interioară cu fantasmele şi îngerii săi, ocupă un loc din ce în ce mai important în conştiinţa şi viaţa sa înlocuind realitatea înconjurătoare cu un univers propriu. In cele din urmă sufletul alege: subconştientul profund se alătură conştiinţei universale pentru a fi capabil să-şi exprime, fără rezerve sau frică de consecinţe, gândirea şi simţămintele sale cele mai intime.

Aş spune că pentru un poet, ţara sa devine poezia.

In ceeace mă priveşte, eu mă simt 100% canadiancă şi 100% românca. La acestea se mai adaugă ţările în care poezia mea este apreciată şi întâmpinată cu entuziasm. Aş aminti America Latină unde mă găsesc din ce în ce mai des (în septembrie 2010 am fost decorată cu Medalia de Aur şi am devenit Membră Onorifică a Casei Poeţilor Peruani) − opera mea se traduce bine în spaniolă şi am publicat până în prezent două volume de poezie în această limbă (Buenos Aires, Argentina, 2008 şi Lima, Peru, 2011).

Relaţia mea cu ţara mamă este una de nostalgie şi recunoştinţă pentru aş zice rarele momente când mă aflu aici, de obicei pentru motive literare.

Canada este o ţară de o mare diversitate, un experiment unic în lume, locul unde se întâlnesc culturi şi civilizaţii din cele patru colţuri ale planetei, o ţară unde imigranţii sunt bineveniţi şi contribuţia lor este necesară.

Poezia imigraţiei în Canada

Nu există nimic mai presus decât adevărul
(Plotinus, 700 BC)

Cei mai mulţi imigranţi au ajuns în Canada în căutarea unei vieţi mai bune pentru ei inşişi şi pentru familiile lor. Dar aceste căutări n-au fost nicicând uşoare sau simple, şi nu vor fi rezolvate niciodată numai la nivel material. Există altceva, o forţă în stare să determine oamenii să-şi abandoneze locurile natale, acel ceva ce este

* scriitoare, directorul Reşedinţei Internaţionale pentru Scriitori şi Artişti, Val-David, Quebec, Canada.

BDD-V2643 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:59:50 UTC)

mai presus de nevoia de supraviețuire. In opinia mea, oamenii se dezradăcinează şi o pornesc spre alte regiuni ale globului în căutarea adevărului. Motivul ce determina atâția oameni să-şi părăsească țara de baştină este setea de cunoaştere, o cunoaştere mai profundă a vieții reale şi imaginare ce ne înconjoară, şi speranța că gestul acesta ne va permite în acelaşi timp o înțelegere mai profundă a ceea ce suntem noi înşine.

In această privință imigrantul are foarte multe în comun cu poetul, deoarece poetul, prin poezia sa, îşi pune încontinuu întrebări fundamentale asupra sensului vieții şi al lumii în care trăim.

Puterea şi efectul profund al poeziei constă în căutarea pasionată a adevărului, în dialogul constant cu sine şi cu lumea exterioară.

Intr-o *lume nouă*, primele senzații şi sentimente care-l întâmpină sau mai bine zis îl copleşesc pe imigrant, împresurându l din toate părțile, sunt frica şi singurătatea. Ceea ce se întâmplă şi cu poeții de altfel.

Singurătatea şi neliniştea sunt întotdeauna prezente în viața de zi cu zi a unui imigrant, şi acest adevăr este valabil pentru orişicine, începând cu primele popoare care au pus piciorul pe pământul nord american şi până la emigrațiile recente din zilele noastre

Şi oare există o mai mare motivație pentru a crea o poezie puternică, adâncă, transparentă şi plină de frumusețe, o poezie pură şi fără false modestii, decât suferința?

Într o țară de felul Canadei, poezia imigrației se distinge, prin calitățile ei extraordinare de forță şi luciditate. Este responsabilitatea scriitorilor imigranți să combine experiența vieții trecute cu prezentul, nostalgia pentru locurile şi ființele pierdute cu speranța de viitor. Deci ei sunt aceia care au datoria să construiască poduri între moştenirile culturale, cultura lor şi cultura celorlalți canadieni, de obicei foarte diverse unele față de altele.

Insă există un impediment major în integrarea scriitorilor imigranți în cultura canadiană, şi anume bariera lingvistică. Cum să trecem peste ea?

Guvernul încearca să corecteze astfe de probleme, oferind uneori subvenții pentru traducerea acestor scrieri în una din cele două limbi oficiale ale țării, engleza şi franceza.

Cu toate acestea, povara articulării unei realități *străine* cu necesitățile personale de expresie revine în întregime scriitorilor imigranți.Şi acest rol nu este niciodată uşor. În pofida ajutorului guvernamental, rămâne o inadaptabilitate profundă de acoperit şi rezolvat, şi acest fapt explică de ce Festivalele Internaționale Multilinguale ca acela pe care îl organizez eu la Val David, în provincia Quebec, se bucură de o mare popularitate printre scriitorii imigranți. Aceste întruniri reprezintă o poartă ce se deschide înspre o lume interioară, ca într o poveste cu zâne, şi care permite poetului să retrăiască timpul când se împărtăşea din arta vorbelor în limba sa maternă.

Ele constitue o oportunitate de a da timpul înapoi, de a face totul din nou posibil şi realizabil, eliminând obstacolele şi dând frîu liber imaginației şi poeziei, aşa cum s a născut ea în sufletul creatorului ei, în limba sa maternă.

In situații ca acestea poezia reuşeşte să se ridice dasupra barierelor de orişice fel şi dintr o clipă în alta, fiecare persoană înțelege limbajul tuturor ca într un modern şi miraculos Turn Babel.

BDD-V2643 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:59:50 UTC)

In regatul *nou* al poeziei fără frontiere, arta poetică este cea care răscoleşte, inspiră, atinge şi sensibilizează sufletele, obsedându ne şi galvanizându ne pe fiecare cu magia ei incomparabilă.

Condiția scriitorului în exil

Scriitorii în exil trebuie să facă față deseori unor întrebări ca acestea:

a. De ce au ales calea exilului?
b. Dacă plecarea din țara de origine i-a făcut să piardă contactul cu realitățile acesteia, silindu-i să se mulțumească cu a scrie numai despre situația lor actuală, aceea de exilați sau apatrizi?

Aceste întrebări şi îndoieli cu privire la autencititatea scrierilor unui exilat care se încăpățânează să fie preocupat de țara sa de baştină, i-au urmărit pe scriitorii în exil din toate timpurile.

Aş zice că toate aceste dubii provin dintr-o stare de ignoranță. Este adevărat că pe un scriitor mediocru nu îl va face exilul mai bun, dar nici pe un scriitor de valoare exilul nu îl va micşora. Istoria este plină de exemple de mari scriitori care au părăsit țările lor de origine, sau au fost obligați să o facă, simțindu-se în ambele cazuri îngrădiți şi împiedicați de circumstanțe în a-şi da frâu liber creativității, scriitori care luând calea pribegiei, au continuat să producă opere importante pentru istoria literaturii universale.

Memoria unui scriitor nu se opreşte şi nici nu se micşorează odată cu trecerea unei frontiere.

In opinia mea, țara unui scriitor este limba în care el creează, casa unui scriitor este lumea imaginară pe care şi-o construieşte prin opera sa, şi condițiile în care acesta îşi desfăşoară activitatea sunt determinate de libertatea de expresie pe care şi-o dobândeşte cu prețul unor grele sacrificii de altă natură.

De altfel, *Exilul* nu începe în momentul plecării definitive din țară. Exilul începe odată cu conştientizarea unei situații sociale injuste, odată cu sentimentul de rejecție în fața unui stat abuziv şi oprimant, şi în care situația de a fi un simplu supraviețuitor devine felul de viață al cetățenilor țării respective, şi unde ai tot timpul senzația că te sufoci, că trebuie cu orice preț să scapi ca să-ți poți îndeplini destinul.

In mod paradoxal, cu cât te îndepărtezi de un obiect, de un oraş, de o țară pe care o iubeşti şi care va fi mereu a ta, indiferent de contractele politico-sociale prevalente acolo într-o anumită epocă, o poți observa mai bine şi poți scrie mai exact despre ea, o poți încorpora mai adânc în conştiința ta de scriitor. Marile opere s-au născut întotdeauna din zbateri şi dureri profunde, din experiențe umane ieşite din comun, şi mai ales din pasiunea şi perseverența autorului în raport cu arta sa.

Scriitorul, ca şi artistul, are absolută nevoie de libertatea sa interioară pentru a fi în stare să-şi exprime fără rezerve sau frică de consecințe gândirea şi simțămintele sale cele mai profunde.

Aş spune că pentru un poet, poezia devine țara sa. Pentru un romancier, lumea se creează pe măsură ce se împlinesc destinele personajelor sale. Pentru un pictor, sculptor sau muzician, compozitor, lumea se desfăşoară în raport cu creația acestora,

BDD-V2643 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:59:50 UTC)

căci orice formă de artă adevărată devine o patrie şi în acelaşi timp un univers aparte cunoscut numai de către creatorul său.

Câteva reflecţii asupra artei traducerii de poezie

Mulţi autori deplâng faptul că traducerile literare sunt extrem de anevoioase, şi că ele sunt de multe ori lipsite de acurateţă, iar în cazul poeziei, traducerea devine aproape imposibilă. Eu nu sunt de acord cu aceasta interpretare. Un poem vorbeşte în mai multe limbi, creează o sinteză lingvistică şi se adresează în egală măsură tuturor celor care îl citesc sau îl ascultă. Un poem conţine în esenţa sa toate limbile anterioare, acum moarte, care fac parte din limba în care acest poem este scris.

Mărturisesc însă că sunt conştientă de nenumăratele obstacole ce se ivesc în încercarea de a traduce poezie dar în acelaşi timp sunt convinsă de necesitatea absolută a acestei activităţi. Ce s-ar alege de literatura universală, de lumea universală a gândirii umane, fără traducerea operelor clasice sau contemporane, fără contribuţia asiduă a traducătorilor, aceşti iluştri necunoscuţi care, fermecaţi de bogăţia spirituală a omenirii, şi-au luat răspunderea de a o face cunoscută unui număr cât mai mare de oameni posibil? Inainte de toate n-ar exista Studii de Literatură comparată, căci nu ar fi nimic de comparat. N-ar exista clasicii literaturii universale şi fiecare naţiune ar trebui să se mulţumească cu producţia proprie. Dar poezia este făcută să fie recitată, să circule liberă.

Un traducător de poezie trebuie să fie un poet el însuşi sau o persoană pe deplin cunoscătoare a artei poetice. In al doilea rând este necesar ca traducătorul să fie îndrăgostit de poezia pe care o traduce, să fie pasionat de textul la care lucrează, în spiritul dragostei şi respectului faţă de cultura diversă pe care acest poem o reprezintă, să fie dispus să iasă din propia-i cochilie pentru o perioadă de timp şi să lase locul liber fără rezerve pentru spiritul poetului care a dat viaţă acestor poeme, să-l înţeleagă în profunzimea sa, cu spaimele şi bucuriile sale, cu gândirea-i unică, visele şi aspiraţiile sale. Numai atunci traducătorul este pregătit să se aştearnă la treabă, folosindu-şi instinctul poetic şi imaginaţia profundă care-i vor permite să îmbrace poezia în haine noi, diferite dar cât mai transparente, care să respecte balanţa precară între traducere şi textul original în aşa fel încât cititorii să poată vedea clar sub pătura traducerii, miezul preţios al poeziei strălucind cu aceeaşi forţă de sugestie şi încântare ca şi în forma originală.

Vor exista întodeauna poeme pe care mulţi dintre noi le vom citi numai în traducere. Un bun traducător de poezie va şti să pătrundă multiplele straturi de semnificaţii ambigue care învelesc un poem, până la miezul său, în speranţa că acest proces va genera în altă limbă aceleaşi raze de viaţă şi înţelesuri pe care le posedă în original.

Immigrant Poetry in Canada

Many immigrants came to Canada in search of a better life for themselves and their families. But this search was never simple or easy, and never will be resolved just at the material level.There is someting else that pushes people to abandon their places of birth, something that’s beyond the need for survival. In my opinion, what people are searching for

BDD-V2643 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:59:50 UTC)

by moving to other regions of the world, is the truth. The reason which makes someone leave his homeland is his thirst for higher knowledge about the real and imaginary life that surrounds us all, and the hope that this would allow us at the same time a better idea about who we really are.

In this respect the immigrant has much in common with the poet, because the poet and his poetry always ask the great questions about life and the world in which we live. The power and the lasting effect of poetry is that it searches passionately for the truth, in a constant dialog with itself and the external world.

In a *new* country, the first sentiments that welcome, or better said, overcome the immigrant as well as the poet, are the fear and the loneliness. Loneliness and anguish are always present in the everyday life of an immigrant, and this is true for everyone, from the very first people who arrived in North America to the most recent immigrants of today.

And what is the greatest incentive for the creation of a strong, meaningful, transparent and beautiful poetry, a poetry pure and without false modesty − than the suffering?

In this fashion, the immigrant poetry stands out in a country as Canada, through its extraordinary qualities of powerfulness and lucidity. It falls on immigrant writers to mix the experiences lived in the past with the present ones, the nostalgia for the lost places and people with the hope for the future. Thus, they are the ones who have to build the bridges between cultures, their culture and the culture of others, commonly much diverse.

But there is a major impediment in the integration of the immigrant writers in the Canadian culture, and that is the language barrier. How to surpass it?

The government is trying to alleviate these problems, offering now and then subventions for the translating of these writings into one of the two official languages of the country: French and English.

But nevertheless it is incumbent on the immigrant writers to articulate the *foreign* realities with their personal necessities of expression. And this role is never easy. In spite of the government help, there remains a profound non-adaptation and this fact can explain why International Multilingual Festivals like the ones I started organizing a few years back in Val-David, Quebec, enjoy a great level of popularity with the immigrant writers. These festivals create something like a gate that opens backward − like in a fairy tale − to allow the poet to relive the time of his apprenticeship in the art of speaking, in his own maternal language.

It is an opportunity to go back in time, to make everything possible again, eliminating obstacles and giving free reign to poetry, as it was born in the first place in the soul of its creator. In this way, poetry succeeds in elevating itself above the barriers of any kind, and from one moment to another, each person understands the other like in a modern, enchanting Babel Tower.

In this *new* realm of poetry without borders, the art of poetry stirs up, inspires and touches people, obsessing and galvanizing anyone with its incomparable magic.

BDD-V2643 © 2013 Editura Alfa
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:59:50 UTC)